

Пилип СЕЛІГЕЙ

Інститут мовознавства ім. О. О. Потебні НАН України
вул. Грушевського, 4, м. Київ, 01001, Україна
Електронна пошта: Selihey@nas.gov.ua
<https://orcid.org/0000-0001-9433-0972>

УКРАЇНСЬКА МОВА: ПЕРСПЕКТИВИ МАЙБУТНЬОГО ЧИ МАЙБУТНЄ БЕЗ ПЕРСПЕКТИВ? 2¹

Аналізуючи в першій частині статті роль людського капіталу в поліпшенні демографічного потенціалу української мови, фактично ми вже торкнулись економічних аспектів проблеми. Адже людський капітал, строго кажучи, — категорія не так демографічна, як економічна. Далі спробуємо з'ясувати, як розвиток національної економіки може вплинути на подальші перспективи української мови.

Залежність стабільного становища мови від загального стану економіки не для всіх цілком очевидна. Можливо, саме тому поняття економічної потужності мови у вітчизняній лінгвістиці ще не узвичаїлося. Один з небагатьох прикладів його застосування — ранговий список мов за економічною потужністю, вирахований за часткою у світовому ВВП [Тищенко : 39]. Станом на 1996 р. у першу п'ятірку входили англійська, японська, німецька, французька й іспанська мови. Серед зарубіжних студій показовим є аналіз економічної потужності німецької мови [Ammon 1997; Ammon 2015]. Вона виявляється, наприклад, у тому, що під час контактів німецьких фірм з фірмами країн Центральної та Східної Європи звичайно використовується саме вона, а не польська, чеська чи українська. І це закономірно. Під час будь-яких (не лише ділових) зносин громадян економічно слабших країн з громадянами економічно сильніших країн перші майже завжди переходять на мову других. Тоді як перехід других на мову перших трапляється зрідка, хіба що як виняток. Нерівність економік, по суті, призводить до комунікативної нерівності мов.

Економічна потужність конкретної мови дається взнаки й тоді, коли вирішують, чи варто опановувати її як іноземну. Чим більше ділових партнерів послуговуються цією мовою, чим важливіше її знання при працевлаштуванні, чим більші дивіденди вона приносить, тим більша мотивація до її вивчення. Або візьмімо для прикладу цифрове середовище. Автор відеороликів, коли має можливість обирати, якою мовою створювати їх, радше віддасть перевагу міжнародній мові. Вона забезпечує ширшу, ніж національна, глядацьку аудиторію, а це більша кількість переглядів, уподобайок, коментарів,

¹ Початок статті див.: Мовознавство. 2023. № 1. С. 3–13

Цитування: Селігей П. Українська мова: перспективи майбутнього чи майбутнє без перспектив? 2. Мовознавство. 2023. № 2. С. 3–17. <https://doi.org/10.33190/0027-2833-329-2023-2-001>

Citation: Selihey P. (2023). Ukrainska mova: perspektyvy maibutnoho chy maibutnie bez perspektyv? 2 [The Ukrainian language: prospects for the future or a future without prospects? 2]. MovoZnavstvo, (2), 3–17. [In Ukrainian]. <https://doi.org/10.33190/0027-2833-329-2023-2-001>



Стаття опублікована за ліцензією CC BY-SA 4.0 (<http://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/>)

поширень, передплатників. Відповідно зростають монетизація відеоканалу й заробіток автора. І в цьому теж дається взнаки економічна потужність тієї чи іншої мови.

Проте залежність мови від економіки виявляється не лише у сфері підприємництва. Як відомо з історії літературних мов, часто вони поставали на основі наріччя (говору) того краю, який був економічно найрозвиненішим. Мовлення тамтешніх жителів сприймають як більш правильне, зразкове, престижне, а тому варте наслідування та внормування. Говір провідного в господарському плані регіону здобуває особливий статус і з плином часу консолідує довколишні говори в єдину літературну мову. Так, в основу спільногрецького койне лягло аттичне наріччя (IV ст. до н. е.), в основу латинської літературної мови — міський говір Рима (III–II ст. до н. е.), іспанської — кастильське наріччя (XIV ст.), французької — міський говір Парижа (XV ст.), англійської — міський говір Лондона (XV ст.), сучасної японської — міський говір Токіо (XIX–XX ст.), сучасної китайської державної мови (путунхуа) — міський говір Пекіна (XX ст.) тощо. Ступінь діалектної подрібненості мови залежить від того, наскільки економічно розвиненим є її ареал. На територіях, де переважає рільництво, мало не кожне поселення має свій говір. З розвитком же промисловості, транспортної інфраструктури, внутрішньої торгівлі, збільшенням мобільності робочої сили, початком урбанізації місцеві діалектні риси згладжуються та поступово зникають.

Ще важливішим економічне життя виявляється на етапі функціонування вже сформованих літературних мов. Для О. Б. Ткаченка ефективна економіка була таким же істотним параметром стабільності мови, як власна територія, міцна державність, зрілість культури: «За відсутності одного або кількох із цих факторів становище мови стає непевним, неврівноваженим, часом навіть загрозливим» [Ткаченко : 366]. При визначенні цінності певної мови економічне могуття її носіїв учений ставив навіть вище за їхню духовну культуру, не кажучи вже про «красу» мови [Ткаченко : 148–149].

Якщо завдяки високорозвинутій економіці країна стає досить впливовою, її мова перестає бути однодержавною й починає ширитися поза межами цієї країни: спершу в суміжних країнах, а тоді й в інших куточках світу. Найяскравіший приклад — англійська мова. Економічне лідерство США та інших англійськомовних країн перетворили її в провідний засіб міжнародного спілкування, принесли їй визнання в усьому світі. І навпаки: у країнах з відсталим господарством нема й не може бути комунікативно потужних мов. Квола економіка не здатна забезпечити мові ні вагомості, ні поширеності, ні культурного потенціалу. Жодна африканська мова не може по-справжньому конкурувати з мовами економічно розвинених європейських та азійських країн.

Отже, чим заможніша країна, чим вищий її ВВП, матеріальний добробут її громадян, тим більше шансів, що поширена в цій країні мова матиме забезпечене майбуття. Держава, яка зміцнює національну економіку, тим самим зміцнює і свою національну мову. Для того, щоб мова викликала інтерес у світі, потрібно, щоб країна, де вона поширена, досягнула відчутних економічних успіхів.

Що можна сказати у світлі зазначеного про нашу економіку? Ми далекі від наміру здивувати читача глибиною економічного аналізу, та все ж спробуємо позначити головні проблемні точки української економіки — тією мірою, щоб з'ясувати, наскільки її нинішній стан сприятливий чи несприят-

ливий для зміцнення позицій української мови. З публікацій і виступів економістів вимальовується така загальна картина.

Починаючи з 1990-х рр. наша промисловість зазнала катастрофічної деіндустріалізації та детехнологізації. Утрати виявилися колосальними. Через брак сучасних виробничих технологій скотилася на дно продуктивність праці, яка залежно від галузі може бути у 2–20 разів нижчою, ніж у передових країнах світу. Звідси — невисока якість і мала конкурентоспроможність більшості вітчизняних товарів та послуг.

З індустріально розвиненої країни, якою була раніше, Україна деградувала в країну аграрно-індустріальну зі здебільшого сировинною орієнтацією. Нині переважає продукція з малою глибиною переробки, низькою доданою вартістю. У 2018 р. лівову частку нашого експорту становила продукція сільського господарства та метали — до 58,1 %. Натомість експорт високотехнологічної продукції не перевищував 7,2 % загального експорту промислових товарів [Підоричева : 6].

Збудовано економічну модель з дешевою робочою силою, властиву країнам третього світу. Причому якість цієї сили дедалі знижується через корозію вищої та професійно-технічної освіти, а також невпинний відтік кваліфікованих кадрів за кордон. Дешевизна праці, яка дотепер лишається чи не головним козирем нашої інвестиційної привабливості, уже скоро мало кого цікавитиме, адже людей з часом усе більше заступатимуть промислові роботи.

Крім того, вигоди від дешевизни праці нівелюються високими ризиками підприємництва в Україні: корумпованість влади, слабка захищеність прав приватної власності, брак чесного правосуддя, а тепер ще й збройне протистояння з країною-окупантом, небезпека поширення бойових дій на нові території. Ось чому власники великих фінансових ресурсів, замість інвестувати в розвиток вітчизняного бізнесу, охочіше виводять капітал за кордон. У зарубіжних банках вони накопичили величезні статки, які не працюють на українську економіку. Бачачи це, зарубіжні інвестори так само не поспішають вкладатися в нашу країну. «За останні кілька років, — констатує американський економіст А. Аслунд, — в Україну надійшло прямих іноземних інвестицій у розмірі близько 1 % ВВП. Коли за нормальних економічних умов вони повинні були б становити 4–5 % ВВП» [Аслунд].

Щоб перетворити споживацьку сировинно-орієнтовану модель економіки на конкурентну продуктову, потрібні інноваційні зміни. Їм на заваді лежать міцно вкорінені в нашій свідомості традиціоналізм, інертність, опір усьому новому. Крім того, вигодонабувачем в інноваційно орієнтованій економіці стає активна більшість населення, а не тільки бізнесова еліта й тим більше не державні посадовці [Підоричева : 6]. Останні дві верстви здебільшого зацікавлені в консервації нинішнього стану. Нащо великим корпораціям інвестувати «довгі кошти» в інноваційні проекти, якщо надприбутки можна одержати з примітивного експорту сировини? «У розвинених країнах світу 85–90 % приросту ВВП припадає на виробництво наукоємної продукції», тоді як в Україні «частка інноваційної продукції в загальному обсязі промислового виробництва становить менше ніж 7 %» [Федулова : 9].

Про «нездужання» нашої економіки говорить і ненормально велика частка тіньового сектору, тобто господарської діяльності, яку приховують від державного контролю й з якої не сплачують податків. За розрахунками Міністерства економіки України, упродовж 2010–2021 рр. тіньовий ринок

коливався в межах 28–36 % від офіційного ВВП [Тіньова...]. Значно вищі показники наводить МВФ: за період 1991–2015 рр. середній рівень тінізації в Україні сягав 44,8 % [Medina, Schneider : 54, 68, 75]. Натомість у розвинених країнах цей показник не перевищує 7–15 % від ВВП (США, Нідерланди, Японія, Швейцарія, Сингапур). Підприємці переходять у тінь через надміру важкий податковий прес, складні й непрозорі бюрократичні процедури, що регулюють ділову активність. Шкода від тіньової економіки не лише в тому, що державний та місцеві бюджети недоотримують податкових надходжень, а й у тому, що «тіньові» підприємства та фірми, заощаджуючи на податках, здобувають конкурентні переваги й виживають з ринку сумлінних платників.

Нарешті, погіршення стану трудових ресурсів, вимивання з країни людського капіталу, про що йшлося в першій частині статті, також не додають стимулів нашій економіці. Бідність, малі зарплати, труднощі з пошуком роботи, незапобованість кваліфікованої праці — усе це виштовхує трудові ресурси з України.

Через низьку продуктивність праці Україна посідає місце найбіднішої країни Європи. Згідно з розрахунками МВФ, у довоєнному 2021 р. за рівнем ВВП на душу населення наша країна посіла 108-ме місце з показником \$ 4,8 тис. (пор.: Молдова — \$ 5,3 тис., Білорусь — \$ 7,3 тис., Польща — \$ 17,8 тис., Литва — \$ 23,5 тис.) [IMF...]. Однією з найнижчих у Європі залишається й середня зарплата українського працівника — \$ 506,4 (січень 2022) [Середня...]. Для того, щоб здолати бідність, досягти кращого добробуту, потрібне зростання ВВП країни на рівні не менше 4–5 % на рік. Щоб ми могли безпрограшно конкурувати з іншими країнами Європи, слід вийти на щорічне зростання ВВП у 6–8 %, яке тривало б не менше 20 років. Годі це зробити без щедрих іноземних інвестицій, а вони прийдуть до нас, лише якщо поліпшиться інвестиційний клімат. Ось чому Україні життєво необхідні економічна свобода, прозорі правила підприємництва, забезпечення прав власності, викоренення корупції, рівність усіх перед законом, невідворотність покарання за злочини.

Важливо усвідомити й те, що нинішня аграрно-сировинна, низькотехнологічна модель економіки ніколи не принесе нам великих статків. На часі її структурна перебудова. У ВВП України сектори економіки співвідносяться так: сільське господарство — 12,2 %, промисловість — 28,6 %, сфера послуг² — 60 % [CIA... Ukraine...]. Тим часом у найрозвиненіших країнах картина інакша. У США на сільське господарство припадає лише 0,9 % ВВП. Частка матеріального виробництва становить 19,1 %. Натомість сфера послуг сягає 80 % [CIA... United States...]. Схоже співвідношення в галузевій структурі ВВП Німеччини: сільське господарство — 0,7 %, промисловість — 30,7 %, сфера послуг — 68,6 % [CIA... Germany...]. Ще більш промовиста структура ВВП Сингапуру: сільське господарство — 0 %, промисловість — 24,8 %, сфера послуг — 75,2 % [CIA... Singapore...].

Отже, очевидна стійка тенденція економічної еволюції: питома вага сільського господарства неухильно знижується, тоді як сфера послуг (третинний сектор), навпаки, дедалі зростає. Що ж до промисловості, то вона відходить від суто сировинної орієнтації, прагнучи більшої інноваційності,

² Сюди зараховують освіту, науку, охорону здоров'я, банківсько-фінансову діяльність, страхування, торгівлю, транспорт і зв'язок, інформаційну галузь, туризм, індустрію розваг тощо.

наукоємності, технологічності. Тож і майбутня економіка України повинна по змозі відмовлятися від експорту сировинних ресурсів і напівфабрикатів з мізерною доданою вартістю. На світові ринки економісти радять виводити готову продукцію та послуги з великою доданою вартістю, вироблені на основі високих технологій. Простіше кажучи, Україна має експортувати не зернові, а борошно, не соняшник, а олію, не ліс, а меблі, не сталь, а літаки, не інженерів, а технології, не програмістів, а програмне забезпечення.

Економіка ХХІ ст. — це передусім економіка знань. Без наукових здобутків і відкриттів, без власних передових технологій нам ніколи не виборсатися зі злиднів, не надолужити відставання від країн Заходу, не кажучи вже про те, щоб конкурувати з ними на рівних. Постачання на світовий ринок унікальних або якісних, але в рази дешевших товарів — спосіб вижити в сучасному світі. Тож освітні послуги, творення знань, упровадження високих технологій у найрізноманітніші галузі виробництва для нашої економіки повинні стати пріоритетними.

Чи можливий радикальний економічний прорив України впродовж найближчих десятиліть? Усе залежить від того, як, коли й чим завершиться московська навала. Про песимістичний сценарій писати не будемо. За оптимістичним сценарієм, після закінчення бойових дій нашої країні буде надано допомогу на відбудову сплюндрованої інфраструктури («план Маршалла»), осучаснення виробничих потужностей, швидкий перезапуск економіки. Відновні процеси будуть прискорені неминучим вступом України до Євросоюзу. Далі відбудеться свого роду вирівнювання: у розвиненій Європі не може бути відсталої країни з господарством на рівні країн третього світу. Тим більше, що загалом держава наша багата на можливості та ресурси, головний з яких — ще не змарнований людський капітал, порівняно добре освічений і кваліфікований. Висока конкурентоздатність нашої країни в принципі досяжна.

Таким чином, поки що економічна потужність української мови незрівнянно мала. Це не так потужність, як слабкість. Доки цей занепалий стан не буде подолано, доти наша мова не зможе почуватися впевнено. Мова відсталої аграрно-сировинної країни мало кому потрібна, навіть якщо за нею стоять славне минуле й багата культура. По-справжньому українська мова утвердиться тоді, коли в нас з'явиться сучасна, інноваційна, конкурентоспроможна економіка, коли Україна стане вигідним і рівноправним партнером провідних держав світу, одним з центрів світової торгівлі та міжнародного туризму. Отоді й мова українська зробиться корисною, цікавою, привабливою для представників інших країн і народів.

Прогноз майбутнього мови залежить і від того, скільки комунікативних сфер вона повноцінно обслуговує. Обсяг сфер спілкування, у яких використовують певну мову, відображає поняття її комунікативної потужності: чим більше сфер, тим більша потужність (і навпаки). Комунікативно потужна мова інтенсивно вживана в усіх або майже всіх суспільно значущих царинах, а тому має повний набір розвинених функційних стилів. Багатство її функцій фактично відповідає багатоманіттю видів людської діяльності. Натомість комунікативно слабку мову вживають, до того ж не на повну силу, лише в кількох сферах. Це може бути навіть одна-єдина сфера — побутове (родинне, дружнє) спілкування.

Державний статус мови сам по собі передбачає, що вона має виконувати найбільш розгорнений спектр функцій. Тобто вживатися в таких сферах, як

урядування (загальнодержавне, регіональне, місцеве), законотворчість, судочинство, військо, промисловість і бізнес, науки (соціогуманітарні, природничі, технічні), освіта (початкова, середня, вища), церква, спорт, мистецтво (художня література, театр, кіно), засоби масової інформації (телебачення, радіо, періодика), сфера обслуговування (медицина, транспорт, торгівля, розваги), цифрове середовище (сайти, соцмережі, програмне забезпечення). Мовний режим більшості з цих сфер регульований юридично. Комунікативно потужну мову природно використовують і в не регульованій законодавством сфері — приватному спілкуванні: усному (розмови в колі родини, друзів, знайомих) та писемному (обмін листами, повідомленнями).

Комунікативна потужність — надважливий і, здається, досі глибоко не осмислений параметр мовного життя. Мову, яка домінує в суспільно значущих сферах, сприймають як джерело влади, впливу, успіху, престижу. На неї переходять ті, хто раніше нею не спілкувався: «<...>Для зміни мовної ситуації передусім треба зміцнити комунікативну потужність мови, тоді молоде покоління переходить на цю мову спілкування. Тому важливо було українізувати телебачення, поширити українську якісну пресу, захистити книговидавництво» [Масенко]. Як бачимо, від комунікативної потужності мови не в останню чергу залежить її демографічна потужність.

Широко вживаючись у суспільно важливих сферах, мова швидше вдосконалюється. Збагачуються лексика, термінологія, фразеологія, розпрацьовується словотворення, відшліфовується синтаксис, усталюються норми різних рівнів, а головне — розгалужується система функційних стилів. Структурно й стилістично розвинена мова спроможна передавати потрібний зміст точніше, ясніше, стисліше, виразніше, розмаїтіше. Особливо помітний прогрес мови викликає поява нової, сучасної сфери її вжитку (економіка, наука, техніка, цифрове середовище, віртуальна реальність). Чим ширше коло суспільних функцій виконує мова, тим вона багатша і розвиненіша. І навпаки: звуження чи втрата функційних сфер збіднюють виражальні засоби мови, прирікають її на стагнацію.

З погляду прогнозування найпосутніше те, що від комунікативної потужності мови сьогодні прямо залежить її існування завтра. Чим більше сфер посідає мова, чим більше її функційне навантаження в цих сферах, тим міцніше її становище, тим краща опірність до згубних чинників. Обсяг різномірної інформації, що циркулює цією мовою, засвідчує міру її комунікативної придатності, а також конкурентоспроможності на «мовному ринку». Об'єктивно найжиттєздатніші мови ті, які спроможні не лише «утримувати» вже завойовані комунікативні сфери, а й успішно освоювати нові.

Якщо комунікативна потужність мала, а сфера вжитку обмежена, рано чи пізно мова буде витіснена іншою, більш уживаною. Навіть якщо носії й добре знають свою мову, її замала поширеність позбавляє їх змоги послуговатися нею в певних життєвих ситуаціях і спонукає вдаватися до інших мов. Така практика врешті-решт підриває її демографічну потужність, що, своєю чергою, провокує подальше зменшення комунікативної потужності. Таке ось хибне коло. «У кінцевому підсумку, — застерігає Н. Б. Мечковська, — доля мови залежить не від того, вокальна вона чи консонантна, аналітична чи синтетична, аглютинативна чи фузійна, а від комунікативного рангу мови, від повноти її суспільних функцій у колективі питомих носіїв <...>» [Мечковская : 100].

Що дає нам аналіз комунікативної потужності? З одного боку, він розширює можливості для прогнозування майбутнього української мови, з другого, — краще орієнтує нас у тому, що і як потрібно робити для збільшення її життєстійкості та функційності.

На жаль, українська мова поки що не належить до мов повного функціонування, адже її досі не використовують в усіх сферах життєдіяльності нашого суспільства. Якщо державна де-юре мова функційно неповна, де-факто вона не є державною. Попри це українська мова достатньо зріла, щоб узяти на себе всі без винятку суспільні функції. У повнофункційних мовах, зокрема й тих, що мають статус міжнародних, у принципі немає нічого такого, чого не було б в українській. А те, що деякі з цих мов розвинулися з досить-таки скромних джерел, укотре доводить: у кожній мові закладено безмежні можливості для вдосконалення та всебічного обслуговування суспільства.

Українська мова давно готова до широкого застосування в усіх суспільних сферах, зокрема й нових. Власне, упродовж усього періоду Незалежності вона послідовно розсуває межі свого вжитку. Соціолінгвісти влучно називають цей процес дефольклоризацією. Згадаймо: за колоніальних часів свої мовні потреби носії української могли вдовольняти хіба що у вузьких рамках побуту, фольклору, художньої словесності, традиційного виробництва. По суті, мову було загнано у фольклорно-побутову нішу. Здавалося б, ніша ця виявилася своєрідним прихистком, та насправді з таким «широким» обсягом функцій мова фактично працювала на зубожіння, змертвіння самої себе. Адже через невживаність із неї масово випадали властиві книжному мовленню лексика, термінологія, фразеологічні звороти, синтаксичні конструкції. Ситуація, ясна річ, типова для всіх колоніальних мов, не лише української. «Однак історія, — зауважує Л. О. Андрієнко, — знає багато яскравих прикладів “зворотного мовного зсуву”, дефольклоризації. Так, протягом XIX ст. румунська, болгарська, фінська мови з мов сільського населення перетворилися на “цивілізовані” мови, здатні творити власну й ретранслювати світову високу й масову культуру» [Андрієнко : 33].

Нині на мову сучасної цивілізації впевнено перетворюється й українська, і хоч етап цей затягнувся, у близькому майбутньому її фактичний комунікативний статус має всі шанси зрівнятися з її юридичним статусом як державної. У такому разі для всіх сучасних контекстів українська мова стане природною, звичною, доречною. В усіх ситуаціях спілкування українці вдаватимуться до неї автоматично, «за замовчуванням».

Сьогодні українська мова успішно, хоч і з різною швидкістю, закріплюється там, де мовний режим регламентовано законодавством. Узяти, наприклад, сферу обслуговування. Закон зобов'язує продавців, інших надавачів послуг взаємодіяти з клієнтами державною мовою. Завдяки цьому до неї більше при звичаються в найбільш зросійщених регіонах Півдня та Сходу України. Зарубіжні виробники розуміють: товар продаси швидше зрозумілою покупцеві мовою. Тож, розширюючи географію збуту своїх товарів, вони охоче припасовують їх до нашого ринку за допомогою української мови. Так само й мовна локалізація комп'ютерних програм дає змогу їхнім розробникам захоплювати свої ніші на українському ринку ІТ-послуг. Отже, державна мова виявляється не перешкодою, а додатковим козирем у бізнесі.

З іншого боку, у свідомості мільйонів наших співгромадян українська досі ще лишається мовою виключно «державною», тобто асоціюється насамперед з офіційною сферою й дуже мало — з неофіційною, неформаль-

ною. Усім відомо, що міжособистісне спілкування законодавчому регулюванню не підлягає (ніхто ж бо не штрафуватиме закоханих за те, що вони освічуються недержавною мовою). Для дальшої українізації приватної сфери потрібно спиратися на інші методи. Один з найдієздатніших — механізм соціального зараження: носії високої мовної свідомості власним прикладом заохочують рідних, друзів, знайомих спілкуватись українською. Найкраще це виходить у публічних осіб: популярних артистів, співаків, журналістів, блогерів, письменників, політиків, спортсменів, церковних проповідників. Будучи для своїх численних шанувальників авторитетом і зразком для наслідування, вони спроможні дівіше розширяти вжиток української мови, підносити її суспільний статус і престиж.

Збільшення комунікативної потужності мови може вести також до підвищення її статусу в соціолінгвістичній ієрархії мов. Коли національна мова впевнено закріплюється в науці та вищій освіті, культурі та мистецтві, громадсько-політичному житті та дипломатії, то це не просто розвиває її функційно, а й витворює необхідні передумови для того, щоб згодом вона могла виступати також у ролі міжнародної. Обмін політичною, науковою, культурною інформацією — типова функція мови міжнародного спілкування. Ще більше готовність національної мови виконувати міжнародну роль засвідчує досвід її використання як мови міжнаціонального спілкування в межах країни. Фактично це проміжна сходинка на шляху від національного статусу до міжнародного. Українська поки що не стала загальнообов'язковою мовою в міжнаціональному спілкуванні в Україні (частіше цю функцію виконують російська й англійська), проте шанси здобути такий статус у майбутньому не безнадійні. Таким чином, утвердження комунікативної потужності української мови нарощує потенціал, необхідний для її перетворення на міжнародну.

Що відбувається, коли комунікативна потужність не зростає, а лишається слабкою? Якщо мова малопоширена або й зовсім не поширена в якихось суспільно значущих сферах, вона знецінюється в очах своїх носіїв. Скажімо, далеко не всі національні мови можуть самодостатньо обслуговувати сфери науки, вищої освіти, державного управління, масової культури. Носії постають перед нелегким вибором: або розвивати комунікативність своїх мов (що важче), або вдаватися до інших, функційно додаткових мов (що легше). Ці останні мовби заповнюють функційну порожнечу, яка утворюється через те, що національні мови позбавлені стійкої традиції вжитку в згаданих сферах, часто не мають необхідної термінології або бажання своїх носіїв послугуватися ними в цих сферах.

На жаль, не можна твердити, що зазначене зовсім не стосується української мови. Повноцінному її закріпленню в усіх сферах, як і раніше, перешкоджає конкуренція з боку престижніших і потужніших мов. Утім, ця тенденція загальносвітова: у добу глобалізації національні мови поступово скорочують ужиток у певних сферах, міжнародні — навпаки, нарощують. Швидше процес цей триває там, де панує двомовність вертикального типу (диглосія). Якщо при горизонтальному типі «перша і друга мови мають приблизно однаковий статус на шкалі цінностей двомовця, доповнюючи одна одну в певних сферах комунікації (інформація, освіта, наука, міжнародні зносини), вертикальна двомовність характеризується наданням другій мові вищої ціннісної позиції відносно першої (рідної) мови» [Чердниченко : 18].

Зрозуміло, за таких обставин діапазон ужитку національних мов неминуче звужується на користь міжнародних.

Особливість нашої мовної ситуації полягає в тому, що при єдиній державній мові Україна фактично залишається двомовною країною з перспективою переходу до тримовності: «На функціональну нішу російської мови в Україні дедалі більше претендує не тільки українська, але й англійська мова» [Ажнок : 233]. Причому ця тримовність ще певний час лишатиметься масовою: у різних комунікативних ситуаціях українці будуть змушені використовувати або, принаймні, пасивно розуміти російську та англійську мови. При цьому загальна тенденція до витіснення російської мови англійською до кінця нинішнього століття, очевидно, не зміниться.

Можна констатувати, що в міжмовній конкуренції українська наразі мало що виграла, адже місце однієї конкурентки поступово посідає інша, ще сильніша. Чи зможе українська мова попри захищеність державним статусом вижити в цій нерівній конкурентній боротьбі? Чи збережеться потреба в ній, якщо всі українці знатимуть англійську чи ще якусь міжнародну мову?

У найближчі десятиліття доведеться не лише відбивати зазіхання на державний статус української мови, а й протидіяти спробам звузити коло виконуваних нею функцій на користь інших мов. Якщо не зміцнювати комунікативної потужності української мови, вертикальна двомовність (як не українсько-російська, то українсько-англійська чи українсько-китайська) буде супроводжувати нас завжди.

В ідеалі українська мова мала б стати самодостатнім і справді всенародним засобом спілкування, щоб ми могли вживати її будь-коли, будь-де й у будь-якій ситуації. Повинне сформуватися суцільне, нерозривне українськомовне середовище, у якому кожного свого носія українська мова супроводжувала б від першого до останнього дня в усіх пластах життя, громадського та приватного. На Заході України ядро такої спільноти загалом уже сформоване. Далі воно розширятиметься на Схід і Південь за рахунок пасивних, «прихованих» українськомовців і дальшої українізації комунікативних сфер. Кількість активних носіїв української наблизатиметься до кількості тих, хто нею володіє.

Комунікативна потужність української мови зростатиме, якщо вона буде корисною, потрібною, привабливою. Якщо в Україні не залишиться сфер, де можна було б обійтися без неї. Якщо вона буде здатна вдовольнити комунікативні потреби своїх носіїв у повному обсязі, на високому рівні, в усіх галузях життєдіяльності. Не секрет, що люди горнутья до мов з найбільш універсальними функціями, з найвищою інформаційною цінністю. За цими параметрами українська поки що поступається англійській, німецькій, польській, російській, іншим комунікативно потужнішим мовам. Ось чому потрібно не лише підтримувати мову законодавчо, а й нарощувати її культурно-інтелектуальний потенціал, розвивати її в усіх можливих напрямках.

Слід прагнути, щоб українською мовою можна було дізнатися про все важливе, що діється у світі, щоб вона виражала всебічні знання, надбані людством, щоб нею можна було долучитися до всіх вершинних досягнень сучасної цивілізації та культури. Чим більш універсальним інформаційним каналом вона стане, тим більше зміцніють її комунікативні позиції, тим більше її цінуватимуть носії.

Як відомо, будь-яке суспільство в культурному плані далеко не однорідне. Люди різняться багажем знань, інтелектуальним досвідом, рівнями

сприйняття, естетичними смаками, художніми вподобаннями. Важливо, щоб українськомовні продукти були адресовані кожній з груп цього строкатого загалу, щоб вони створювалися в усіх формах і жанрах — від елітарних до масових. На користь української мови однаково добре працюють як велемудрий філософський трактат, так і «хайповий» допис у соцмережі; як висока, рафінована поезія, так і пригодницька повість; як вишукана академічна опера, так і популярна естрадна пісенька, як інтелектуально-артхаусний фільм, так і розважальний телесеріал. Українськомовна культура повинна бути багатоповірною, багатозарною, багатотематичною, багатостильовою. Кожен носій української — від школяра до академіка, від слюсаря до олігарха, від малюка до пенсіонера, від волинянина до луганця — повинен мати змогу знайти в ній усе, що відповідає його духовним потребам і запитам, що може його зацікавити, привабити, збагатити.

Національна мова — не тільки засіб комунікації, не лише знаряддя мислення, а й дзеркало духовної культури народу. Мова об'єктивно відображає те, що її носії спромоглися створити в літературі, мистецтві, науці, філософії, освіті, техніці, на виробництві, в усіх інших сферах життєдіяльності. Чим вища якість створеного, чим вище цінують культуру, тим міцніші позиції відповідної мови, тим популярнішою вона стає. Свого часу французька та німецька мови втратили провідні ролі не в останню чергу через те, що їхні носії почали відставати на ключових напрямках культури та науки. І навпаки: англійська вийшла на передові позиції саме завдяки відчутному зростанню свого науково-технічного й культурного ресурсу.

Ось чому, оцінюючи комунікативну потужність мови, потрібно зважати не лише на кількість, а й на якість створеного нею. Від цього прямо залежить її суспільна вага. Мова зацікавлює тоді, коли нею говорять і пишуть про щось справді важливе, коли вона стає джерелом цінних думок, ідей, підходів, передової, привабливої культури, коли нею створюють новаторські, високохудожні твори, а головне — коли вона стає знаряддям духовного розвитку людини, засобом нарощування її інтелектуального потенціалу.

Найбільш простий і очевидний критерій якості мовних продуктів — стандарт, не нижчий за світовий. Такий, на якому можна успішно конкурувати з найкращими іншомовними продуктами. Отже, нашою стратегічною метою повинно стати створення українською мовою сучасних, оригінальних, високодосконалих художніх і наукових творів, які здатні вдовольнити культурно-інтелектуальні потреби інших народів, які цікавитимуть і хвилюватимуть не лише нас, а й усе людство. Саме завдяки цьому мова набуває популярності й починає ширитися за межами свого етнічного ареалу.

Зі зрозумілих причин такі твори з'являються українською мовою не систематично, а радше як виняток. На жаль, ті наші здобутки, що їх ми вважаємо вершинними, на міжнародному літературно-мистецькому небосхилі не завжди сяють так яскраво, як нам хотілося б. Українська культура досі лишається «всесвітньо невідомою». Тож і голос нашої мови на світовій авансцені поки що не такий лункий, як, скажімо, голоси англійської, німецької, французької, іспанської, італійської, арабської, китайської, японської мов. Якщо ж культурні цінності найвищої проби будуть створюватись українською мовою досить регулярно, а краще навіть постійно, вона матиме всі шанси досягти комунікативного паритету з провідними мовами світу. Можна заострити цю тезу й поставити питання руба: або українська мова піднесеться до рівня найрозвиненіших і комунікативно найпотужніших мов, або її не

стане взагалі. У добу глобалізації з її жорсткою міжмовною конкуренцією така альтернатива, хоч як прикро, цілком реальна.

Невпинно підвищувати культурно-інтелектуальний потенціал української мови, неухильно нарощувати потік створеної нею конкурентоспроможної продукції — такі завдання повинні стояти перед нашою мовною політикою. Освіта, наука, художня література, театр, опера, шоубіз, кіно, телебачення, радіо, цифрове середовище — усі ці сфери повинні бути ареною утвердження української мови. Особливої підтримки потребують таланти: учені, письменники, митці, творці новоякісних культурних продуктів. Саме вони є найціннішими носіями будь-якої національної мови. Створюючи їм сприятливий клімат для творчості, ми тим самим сприяємо й розквіту української мови.

За об'єктивні показники комунікативної ваги української мови можуть правити, наприклад, міра її присутності як іноземної в системах середньої та вищої освіти за рубежом, місце українського розділу Вікіпедії порівняно з іншими мовними розділами, популярність українськомовних роликів на відеохостингах, кількість іноземних перекладів українськомовних творів тощо. У цьому плані нам, мабуть, варто взяти на озброєння французький досвід мовно-культурної дипломатії. Франція вже не одне десятиліття енергійно просуває на світовий ринок власні фільми, серіали, музику, вистави, художні та філософські твори. Порівнюючи французьку культурну продукцію з українською, часто ловиш себе на думці, що наші творці не тільки не поступаються, а деколи навіть стоять на голову вище за французьких. Тож коли після війни ми відновимо нашу економіку, наповнимо бюджет, потрібно буде запустити програму популяризації української мови та культури у світі. Зокрема, шляхом надання грантів і субсидій на переклад наших досягнень іноземними мовами, причому не лише європейськими, а й східними. До цього треба додати, що й сама українська мова не зможе стати комунікативно повноцінною, якщо не виконуватиме функції ознайомлення своїх носіїв з іншими культурами.

Сучасні фундаментальні знання, суспільно значущі твори, перлини літератури й мистецтва — весь золотий фонд світової науки та культури повинен бути якісно перекладений українською. Відбираючи тексти, варті перекладу, слід керуватись об'єктивними критеріями: не штучний резонанс, не рекламна «розкрутка», а перевіреність часом, висока цитованість, популярність, кількість перекладів іншими мовами тощо. Адже зараз українською нерідко перекладають маловартісні книжки-одноденки, тимчасом як чимало класиків філософської, соціологічної, естетичної, мовознавчої, економічної думки досі не зазвучали українською мовою — доводиться їх читати або російською, або англійською.

Нині людство не менше третини свого часу проводить онлайн. Інтернет ми вже сприймаємо не лише як засіб зв'язку, а як паралельний життєвий світ, повноцінну, ба навіть провідну сферу для роботи, пізнання, спілкування, розваг. Діти, молодь залюбки поринають у діяльність (ігрову чи навчальну), якщо вона розгортається в цифровому середовищі чи навіть у віртуальній реальності. Звідси зрозуміло: чим більше мова оприявлена в мережі, тим більша її життєстійкість. Мова, якої там нема, приречена. Неможливо підвищувати комунікативну потужність української мови без належної цифрової оснащеності, без опертя на ресурси комп'ютерних програм і технологій (перекладачі, словники, текстові корпуси, правописні перевіряльники, навчаль-

но-пізнавальні програми тощо). Сьогодні інтернет — провідний канал для поширення та популяризації української мови й одночасно зручний інструмент для відстежування її комунікативної потужності. На сьогодні українська мова загалом непогано представлена в мережі, хоча їй є куди зростати далі. Усе залежить від нашої активності.

Комунікативно потужна мова — це мова не тільки універсальна, поширена в усіх життєво важливих сферах, а й мова найвищою мірою сучасна. Мова, що не відстає від розвитку суспільства. Мова, що здатна якісно вдовольнити пізнавальні потреби сучасника — людини динамічної, прагматичної, вимогливої, але водночас і розкутої, освіченої, відкритої до нового, налаштованої на життєтворчість. Мова, що відповідає поточним запитам, швидко й адекватно реагує на суспільні зміни, розширюючи свої можливості передавати актуальну інформацію та створювати нове. Велика комунікативна потужність мови об'єктивно впливає на міру її престижності. Якщо загал оцінює мову як престижну, розвинену, перспективну, це створює сприятливий клімат для її дальшого поширення, успішного функціонування.

Підсумовуючи наші міркування, узагальнимо чинники, які погіршують або, навпаки, покращують прогноз для української мови. До перших належать демографічна криза (депопуляція, старіння носіїв, погіршення людського капіталу), відсталість української економіки (аграрно-сировинна спеціалізація, низькотехнологічна промисловість, невисока продуктивність праці, нестача інвестицій і сучасних технологій), усе ще недостатня комунікативна потужність, її неповна відповідність державному статусу мови. Утім, відзначені перешкоди все ж не фатальні. Так, демографічна криза може бути компенсована імміграційним припливом, економіка зі стану стагнації може швидко вийти на шлях інтенсивного розвитку (особливо в умовах ЄС), замала комунікативна потужність мови має всі шанси зрости, що в кінцевому підсумку залежить від нашої культуротворчої активності.

Загалом реалістичний сценарій передбачає відносно стабільний розвиток української мови, за якого її становище найближчими десятиліттями радикально не зміниться. Разом з тим упродовж триваліших періодів у її функціонуванні відбуватимуться поступові покращення.

Цей сценарій виходить з того, що в близькій та середньостроковій перспективі Україна не перебуватиме на передньому краї соціальних і культурних змін, а тому навряд чи зможе потрапити до обоєх передових, високорозвинених країн. Попри це завдяки дії низки позамовних чинників мовна ситуація стабілізується в більш-менш оптимальних параметрах. Головні з цих чинників — мирний, поступальний розвиток України, розбудова сучасної, високотехнологічної, конкурентоспроможної економіки. Хоч демографічна потужність української мови меншатиме (збереження нинішньої кількості мовців малоімовірно, збільшення — практично виключене), наприкінці ХХІ ст. — на початку ХХІІ ст. можлива певна стабілізація за рахунок іммігрантів.

Немає сумнівів: у майбутньому українська мова збереже державний статус, залишиться чинником національної безпеки та солідарності, опорою національної культури, запорукою самобутності українців. З мови часткового поширення вона перетвориться, хоч і не відразу, на мову повного поширення — етнічного, територіального, функційного. Тобто повноцінно побутуватиме серед усіх українців, на всій території України, в усіх комунікативних сферах. Зросте її роль як мови міжнаціонального спілкування в межах

нашої держави. На теренах України й далі будуть взаємодіяти, змагаючись за сфери впливу, українська, російська, англійська мови. Російську з часом уживатимуть дедалі рідше, англійську — дедалі частіше. До кінця ХХІ ст. не виключене поширення в нашій країні іммігрантських мов, зокрема арабської, а також нових міжнародних мов, наприклад, китайської.

Цінна риса української мови — кількавіковий досвід виживання в непрості часи російщення та лінгвоциду. З тривалої боротьби за існування вона вийшла переможницею, надбавши нездоланну життестійкість, значний потенціал для наступних перемог і досягнень. У наш час і в майбутньому зберегтися їй допоможе покращення технології машинного перекладу — дієвого знаряддя, покликаного убезпечити національні мови від занепаду [докл. див.: Селігей : 14–19].

ЛІТЕРАТУРА

- Ажнюк Б. М. Мовна політика: Україна і світ. Київ : Видавн. дім Д. Бурого, 2021. 420 с.
- Андрієнко Л. О. Соціолінгвістичний зміст поняття «фольклоризація мови». *Літературознавство. Мовознавство. Фольклористика. Вісн. Київ. нац. ун-ту ім. Т. Шевченка*. 2017. Вип. 1. С. 32–35.
- Аслунд А. Чим схожі Росія та Україна. *New Voice*. 9 лютого 2018. URL: <https://cutt.ly/nJXbAE6> (дата звернення: 17.04.2022).
- Масенко Л. Коли не ведеться мовна політика в країні — це теж політика. *Zahid.Net*. 17 листоп. 2010. URL: <https://cutt.ly/hKrigU5> (дата звернення: 24.03.2022).
- Мечковская Н. Б. История языка и история коммуникации от клинописи до Интернета. 2-е изд. Москва : Флинта; Наука, 2016. 584 с.
- Підоричева І. «Незручна правда»: Які бар'єри дійсно стоять на шляху інноваційного оновлення економіки України. *Дзеркало тижня*. 2018. 21 квіт. — 27 квіт. (№ 15). С. 1, 6.
- Селігей П. О. Глобалізація і проблеми збереження мовного розмаїття. *Мовознавство*. 2022. № 4. С. 3–21.
- Середня заробітна плата в Україні в доларах США. *Мінфін*. URL: <https://cutt.ly/FJNXWp0> (дата звернення: 19.10.2022).
- Тищенко К. М. Основи мовознавства: Системний підручник. Київ : ВПЦ «Київ. університет», 2007. 304 с.
- Тіньова економіка. Аналітична записка: Загальні тенденції. Січ. — верес. 2021 / Міністерство економіки України. Департамент стратегічного планування та макроекономічного прогнозування. Відділ з питань економічної безпеки, детінізації економіки та статистики. URL: <https://cutt.ly/eJXJoyV> (дата звернення: 07.11.2022).
- Ткаченко О. Б. Українська мова: Сьогодення й історична перспектива. Київ : Наук. думка, 2014. 511 с.
- Федулова Л. І. Корпоративні структури в інноваційній діяльності: світовий досвід і можливості для України. *Економіка і прогнозування*. 2004. № 4. С. 9–27.
- Чередниченко О. І. Про мову і переклад. Київ : Либідь, 2007. 248 с.
- Ammon U. Schwierigkeiten bei der Verbreitung der deutschen Sprache heute. *Muttersprache*. Wiesbaden, 1997. N 1. S. 17–34.
- Ammon U. Sprecherzahl und ökonomische Stärke von Deutsch. *Die Stellung der deutschen Sprache in der Welt*. Berlin. etc. : de Gruyter, 2015. S. 157–197.
- CIA. The World Factbook. Germany. Economy. URL: <https://cutt.ly/8J1T3RX> (last accessed: 05.09.2022).

- CIA. The World Factbook. Singapore. Economy. URL: <https://cutt.ly/0J1YbTh> (last accessed: 05.09.2022).
- CIA. The World Factbook. Ukraine. Economy. URL: <https://cutt.ly/YJ1Y7tJ> (last accessed: 05.09.2022).
- CIA. The World Factbook. United States. Economy. URL: <https://cutt.ly/4J1Re80> (last accessed: 05.09.2022).
- IMF. GDP per capita, current prices. List 2021. URL: <https://cutt.ly/vJNLlv8> (last accessed: 18.10.2022).
- Medina L., Schneider Fr. Shadow Economies Around the World: What Did We Learn Over the Last 20 Years? International Monetary Fund, 2018. 76 p.

Дата надходження до редакції: 19.12.2022

Дата надходження після доопрацювання: 09.01.2023

Дата затвердження редакцією: 12.01.2023

REFERENCES

- Ammon U. (1997). Schwierigkeiten bei der Verbreitung der deutschen Sprache heute. *Muttersprache*, (1), 17–34.
- Ammon U. (2015). Sprecherzahl und ökonomische Stärke von Deutsch. *Die Stellung der deutschen Sprache in der Welt*. Berlin. etc.: de Gruyter, 157–197.
- Andriienko L. O. (2017). Sotsiolinhvistychnyi zmist poniattia «folklorystsiia movy». *Literaturoznavstvo. Movoznavstvo. Folklorystyka. Visnyk Kyivskoho natsionalnoho universytetu im. Tarasa Shevchenka*, (1), 32–35. [In Ukrainian].
- Aslund A. (2018). Chym skhozhi Rosiia ta Ukraina. *New Voice*. 9 liutoho. URL: <https://cutt.ly/nJXbAE6> (last accessed: 17.04.2022). [In Ukrainian].
- Azhniuk B. M. (2021). Movna polityka: Ukraina i svit. Kyiv: Vydavnychi dim D. Buraho. [In Ukrainian].
- Cherednychenko O. I. (2007). Pro movu i pereklad. Kyiv: Lybid. [In Ukrainian].
- CIA. The World Factbook. Germany. Economy. URL: <https://cutt.ly/8J1T3RX> (last accessed: 05.09.2022).
- CIA. The World Factbook. Singapore. Economy. URL: <https://cutt.ly/0J1YbTh> (last accessed: 05.09.2022).
- CIA. The World Factbook. Ukraine. Economy. URL: <https://cutt.ly/YJ1Y7tJ> (last accessed: 05.09.2022).
- CIA. The World Factbook. United States. Economy. URL: <https://cutt.ly/4J1Re80> (last accessed: 05.09.2022).
- Fedulova L. I. (2004). Korporatyvni struktury v innovatsiinii diialnosti: svitovi dosvid i mozhlyvosti dlia Ukrainy. *Ekonomika i prohnozuvannia*, (4), 9–27. [In Ukrainian].
- IMF. GDP per capita, current prices. List 2021. URL: <https://cutt.ly/vJNLlv8> (last accessed: 18.10.2022).
- Masenko L. (2010). Koly ne vedetsia movna polityka v kraini — tse tezh polityka. *Zahid.Net*. 17 lystopada. URL: <https://cutt.ly/hKrigU5> (last accessed: 24.03.2022). [In Ukrainian].
- Mechkovskaja N. B. (2016). Istoriya yazyka i istoriya komunikacii ot klinopisi do Interneta. 2-e izd. Moscow: Flinta; Nauka. [In Russian].
- Medina L., Schneider Fr. (2018). Shadow Economies Around the World: What Did We Learn Over the Last 20 Years? International Monetary Fund.
- Pidorycheva I. (2018). «Nezruchna pravda»: Yaki bar'ieri diisno stoiat na shliakhu innovatsiinoho onovlennia ekonomiky Ukrainy. *Dzerkalo tyzhnia*, (15), 1, 6. [In Ukrainian].
- Selihei P. O. (2022). Hlobalizatsiia i problemy zberezhenntia movnoho rozmaittia. *Movoznavstvo*, (4), 3–21. [In Ukrainian].

- Serednia zarobitna plata v Ukraini v dolarakh SShA. *Minfin*. URL: <https://cutt.ly/FJNXWp0> (last accessed: 19.10.2022). [In Ukrainian].
- Tinova ekonomika. Analitychna zapyska: Zahalni tendentsii. Sichen–veresen 2021 / Ministerstvo ekonomiky Ukrainy. Departament stratehichnoho planuvannia ta makroekonomichnoho prohnozuvannia. Viddil z pytan ekonomichnoi bezpeky, detinizatsii ekonomiky ta statystyky. URL: <https://cutt.ly/eJXJoyV> (last accessed: 07.11.2022). [In Ukrainian].
- Tkachenko O. B. (2014). *Ukrainska mova: Sohodennia y istorychna perspektyva*. Kyiv: Naukova dumka. [In Ukrainian].
- Tyshchenko K. M. (2007). *Osnovy movoznavstva: Systemnyi pidruchnyk*. Kyiv: VPTs «Kyivskiy universytet». [In Ukrainian].

Received: 19.12.2022

Received in revised form: 09.01.2023

Accepted: 12.01.2023

Pylyp SELIHEY

O. O. Potebnia Institute of Linguistics of the National Academy
of Sciences of Ukraine

4 Hrushevskoho Str., Kyiv, 01001, Ukraine

E-mail: Selihey@nas.gov.ua

<https://orcid.org/0000-0001-9433-0972>

**THE UKRAINIAN LANGUAGE: PROSPECTS FOR THE FUTURE OR A
FUTURE WITHOUT PROSPECTS? 2**

The article contains an attempt to predict the future of the Ukrainian language based on such parameters as demographic power, economic power and communicative power. Due to low birth rate, early mortality, and high emigration, Ukraine suffers from depopulation for the last 30 years. According to the UN forecast, by the end of the XXI century the population of the country will be reduced by half (up to 24 million). Perhaps the only way to avoid a demographic catastrophe is the growth of immigration, in particular from the countries of the Middle East and Africa. In order for immigrants and their descendants to integrate naturally into the Ukrainian-speaking society, immigration should not be violent, but gradual, moderate, ethnically diverse (without a marked predominance of any ethnic group).

An efficient economy is an essential factor of language sustainability. Therefore, the future of the language must be ensured not only legislatively and demographically, but also economically. Due to the backwardness of the national economy (agricultural and raw-material specialization, low labor productivity, lack of investment and modern technologies), the economic power of the Ukrainian language remains minimal. The Ukrainian language will be fully established with the development of an innovative, high-tech, competitive economy, when Ukraine becomes a profitable and equal partner of the world's leading states.

The strong position of the language also depends on its communicative power. This parameter implies not only the presence of language in all important areas of communication, but also the availability of cultural and intellectual products created in it — significant in quantity, high in quality. This will increase the prestige of the Ukrainian language and create conditions for it to achieve communicative parity with the world's leading languages. The general prognosis for the Ukrainian language is favorable, provided that the active cultural activity of its speakers and the comprehensive success of the Ukrainian state.

Keywords: Ukrainian language, demographic power of a language, economic power of a language, communicative power of a language, language forecasting.